

POLITIEKE KEUZE EN LEVENSOVERTUIGING

Situering

De stelling in het materiaal is dat de manier hoe mensen zijn, bepaalt de manier hoe mensen denken, zien, beleven. De volgende voorbeelden mogen dit nog verhelderen.

- Iemand die honger heeft (zijnswijze) ziet en beleeft de wereld via het verkrijgen van eten (zienswijze).
- Vrouwen met jonge kinderen thuis (zijnswijze) beleven de wereld vanuit de huishouding en het bezig zijn met de kinderen (zienswijze).
- Iemand die geld tekort komt (zijnswijze) bekijkt de werkelijkheid met de vraag of er ergens geld te verdienen valt (zienswijze).

Je kunt je afvragen: Werkt dat mechanisme bij ons ook zo?

Deze vraag kan ook voor ons iets betekenen. Dat proberen we in dit materiaal op het spoor te komen.

Opzet

1. Hoe kijkt u tegen economie aan?
2. Oplossen van werkloosheid?
3. Levensovertuigingen en politiek
4. Is er een samenbindend element mogelijk?

1. Hoe kijkt u tegen economie aan?

Bij wijze van 'oefening' volgen hier enkele uitspraken. Iedereen leest deze in stilte.

- Op grond van Gods verbond met ons zijn alle mensen gelijk, ondanks verschillen in inkomen en maatschappelijke positie.
- Als vakbonden, belangengroepen en werkgeversorganisaties niet zo sterk aan het eigenbelang van hun leden zouden vasthouden, zouden we allang geen werkloosheid meer kennen.
- De oplossing van de werkloosheid is geen pastoraal probleem en geen taak voor de vakbeweging. De economen weten voldoende oplossingen en de arbeiders moeten zich hierdoor laten leiden.
- Je moet maar afwachten tot de economische teruggang achter de rug is. Dan zal wel blijken of er voor baanlozen weer een beetje 'Inkomensruimte' ontstaat.
- Er is geen economische crisis aan de gang. Er is teveel geld besteed aan dure overheidsuitgaven. Dat geld moet weer beschikbaar komen voor economische kansrijke activiteiten.

Iedereen schrijft in stilte voor zichzelf op bij welke uitspraak hij/zij zich het meeste thuis voelt en bij welke uitspraak het minste. In deze tijd kan ieder ook kort opschrijven, waarom hij/zij zich bij een bepaalde uitspraak het meeste en/of het minste thuis voelt.

Bepaal samen of de vijf uitspraken bij een bepaalde maatschappelijke groep of organisatie thuis horen en waarom.

2. Oplossen van werkloosheid?

Meningsvorming kan zeer ingewikkeld en verschillend zijn, als het gaat om economisch - maatschappelijke zaken. Ook in de sfeer van het oplossingsdenken is deze handicap aan te wijzen. Er zijn vele voorstellen om de heersende werkloosheid te bestrijden; daar ontbreekt het niet aan.

Maak een lijst van mogelijke oplossingen voor de werkloosheid. U hoeft zich niet unaniem achter één bepaalde suggestie te scharen. Er is voldoende bereikt in het gesprek, als men informatief de diverse zaken begrijpt en als men zijn of haar voorkeuren heeft kunnen verwoorden. Naar voren kan komen, hoezeer verschillende belangen en machtsstrijd een rol spelen als het gaat om uit de vele voorstellen een keuze te maken. Hoe een keuze te maken en op grond waarvan? Is er een element aanwijsbaar, dat bindend werkt onder mensen in dit soort zaken?

3. Levensovertuigingen en politiek

Met de vragen onder 2. raak je aan de levensovertuigingen, die mensen erop na houden. Iedereen maakt, gewild of meer onbewust, een keuze met betrekking tot (politiek) handelen en geloven c.q. er een levensovertuiging op na houden.

Zelfs als iemand beweert, dat hij of zij niet aan (gelovige) politiek doet, dan gebeurt dat toch. Hij of zij laat dan de mogelijke beïnvloedingsruimte in de machtsstrijd onbenut, die dan opgevuld wordt door anderen. Niet kiezen betekent meestal het bevestigen van de uitkomsten van de machtsspelen, die anderen nastreven.

Over het Duitsland van de jaren dertig bestaat er een satirische opsomming, die deze stelling toelicht. Ze is van de hand van Martin Niemöller. 'Toen de nazi's de communisten arresteerden hield ik mijn mond, ik was immers geen communist. Toen ze de socialisten opsloten hield ik mijn mond, want ik was geen socialist. Toen ze katholieken haalden, heb ik niet geprotesteerd, ik was geen katholiek. Toen ze mij kwamen halen, was er niemand die nog protesteren kon.'

We kunnen heel vaak geen bewuste keuze maken, maar gaan mee in al gebaande patronen. Bijvoorbeeld: tegen de tijd, dat van ons verwacht wordt erover mee te kunnen denken en beslissen, zijn we al vertrouwd geraakt met de meest gangbare structuren en handelingspatronen. Het staatsbestel bestaat, de kerk bestaat, de wereld bestaat, de school, het gezin, het recht, de bezitsverhoudingen, de geldverhoudingen, enzovoort. Aan al deze bestaande ordeningen kunnen we ons als individu niet zomaar onttrekken. De keuzes die wij maken, zijn als het ware al voor een groot deel geprogrammeerd. In ons normale, dagelijkse handelen reageren we aangepast, conventioneel, volgens gebruik, zoals onze omgeving dat ons geleerd heeft.

Toch heeft iedereen het in onze maatschappij ook over de principiële vrijheid. Onze grondwet garandeert ons te mogen denken wat wij willen en te mogen doen wat wij wensen. Dat denken wij dus ook te doen. Maar de belangen die groepen mensen hebben, de gevestigde structuren, de machtsstrijd die gaande is, bepalen en kleuren deze vrijheid vooral in. Als we ons daar nader op bezinnen, worden de keuzes, die we feitelijk kunnen maken, zichtbaar.

In de feitelijke keuzes kunnen vier mogelijke posities onderscheiden worden. Een mens kan voor een deel tussen deze posities kiezen (de geroemde vrijheid tot), maar even waar is dat voor een deel de posities worden opgedrongen.

De politieke keuzes van de (gelovige) burger in onze maatschappij omvatten:

- je bent *gemaakte*, soms zelfs slachtoffer, van de bestaande systemen. Bijvoorbeeld: je schoolopleiding bepaalt je baan; je bent loonafhankelijk; of door een massaontslag raak je uitkeringsafhankelijk; enz.
- Je bent tevens *mede-instandhouder*, omdat je jezelf eenvoudig niet aan deze maatschappij kunt onttrekken. Die positie neem je ook in, als je niks doet, omdat het teveel moeite kost, of te ingewikkeld is, of te bedreigend om voor of tegen te zijn, of gewoon omdat je er geen weet van hebt.

- Je bent ook *collaborateur* aan de bestaande systemen. Deze positie neem je in als je willens en wetens meedoet aan het groter, sterker, alsmeer willen/worden/hebben. Een politicus heeft eens opgemerkt: 'Het probleem van een dictatuur is niet zozeer de dictator, maar de bereidheid van individuen om voor beul te spelen'.
- Je bent *verzetsstrijder* op bepaalde aspecten. Deze positie wordt duidelijk als je een moment gevonden hebt van 'Zo kan het niet langer' of 'Tot hier en niet verder'; kortom: de keuze van 'Het roer moet om'.

Werkvraag: Herken je vanuit je eigen geschiedenis en huidige situatie de onderscheiden vier politieke keuzes van de (gelovige) burger? Zo ja, kun je die herkenning concreet benoemen in enkele steekwoorden?

Wissel in kleinere groepen de resultaten van de werkvraag met elkaar uit.

4. Is er een samenbindend element mogelijk?

De christelijke traditie heeft heel goede motieven om tot de vierde keuzepositie te komen. Het is mogelijk om je politieke en gelovige handelen te laten beïnvloeden door een bewust corrigerend *vooroordeel* ten aanzien van de gangbare uitkomsten in het belangen- en machtsspel. Als die uitkomsten de sterken sterker maken, en de zwakken zwakker - en daarvoor is er veel bewijs - dan is een bewust keuzemoment om zoveel mogelijk tegen deze uitkomsten in verzet te gaan.

Je mag dit een christelijk vooroordeel noemen: opkomen voor het recht en de rechtvaardigheid van de arme. Maar evenzogoed kan het een socialistisch, humanistisch of liberaal vooroordeel zijn - als je er eens goed over nadenkt. Met andere woorden: vanuit bewustheid rondom de eerst drie politieke posities van de gelovige burger zoeken we naar realiseringen van de vierde positie.

Op veel plaatsen in de Nederlandse gemeentes of parochies, is men dit soort handelen 'Kerk-en-samenlevingswerk' gaan noemen.

Hoe staat u hier tegenover?